

inbo

nieuwsbrief

van het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek

www.inbo.be

inbo

Kliniekstraat 25, B-1070 Brussel
T. +32 2 525 02 00 - F. +32 2 525 03 00
nieuwsbrief@inbo.be

Indicatoren 2010

In de Natuurindicatoren 2010 evalueert het INBO de toestand van de Vlaamse natuur aan de hand van 22 indicatoren. Het verlies van biodiversiteit is in 2010 niet gestopt. Het is enerzijds van belang om de bronnen van de verschillende verstoringen nog grondiger aan te pakken, en anderzijds een basisnatuurkwaliteit te garanderen.

Download het rapport op de INBO site of bestel je exemplaar via nara@inbo.be.

Rapport Meetnet Zoetwatervis 2009

Toestand Vlaamse rivieren stabiel

In het kader van het 'Meetnet Zoetwatervis' bevisten we vorig jaar 159 locaties verspreid over tien bekkens in Vlaanderen. Afgezien van enkele uitzonderingen stellen we vast dat de vissamenstelling van de bemonsterde beken weinig veranderd is ten opzichte van de vorige bevissingen in 2004-2006.

In het Dijlebekken bevisten we de IJse. Belangrijkste vaststelling was de verdere toename van het aantal bempjes door de herkolonisatie vanuit de Dijle. De herkolonisatie is nu mogelijk omdat de migratiebarrières opgeheven zijn. Voorts namen we een afname van het stekelbaars-, riviergrondel- en blankvoornbestand waar. We vingen er ook de recent geherintroduceerde kwabaal.

De vangstresultaten op de Demer zijn vergelijkbaar met die van de andere campagnes in de jaren 2000. Soorten zoals blankvoorn, riviergrondel en blauwbandgrondel blijven goed vertegenwoordigd. Goed nieuws is de vangst van 15 grote modderkruipers. De laatste keer dat we deze beschermde en zeldzame soort aantreffen op de Demer was in 1999.

Op de Mark en zijlopen in het Maasbekken zijn de gevangen aantallen laag, al werden daar recent een aantal migratiebarrières opgelost en uit onderzoek blijkt dat vissen er nu kunnen passeren. We stelden in onze campagne ook een meer diverse levensgemeenschap stroomopwaarts de gesaneerde barrières vast. Toch bleven de verhoopte resultaten wat uit.

De rivierdonderpad migreert vanuit de Kleine Nete verder stroomopwaarts op de Grote Nete. Voor het eerst in dit reguliere meetnet vonden we bot op drie locaties op de Grote Nete. Deze diadrome soort (vis die tussen zoet en zout water migreert) trekt vanuit de Schelde naar de zijrivieren. Hun aanwezigheid in de Grote Nete duidt op een verbetering van de connectiviteit.

Het visbestand op 't Liefken (Gentse kanalen) ging lichtjes vooruit, de visstand op de Burggravenstroom dan weer lichtjes achteruit. Op de Zwinnevaart in de Brugse polder vingen we tien soorten, ten opzichte van vroegere campagnes is hier een verbetering merkbaar. In 1996 was hier geen visleven, in 2005 vingen we slechts twee soorten.

Je kan het rapport downloaden of bestellen op www.inbo.be.

Van Thuyne, G. en Breine J. (2010). Visbestandopnames in Vlaamse beken en rivieren afgevist in het kader van het 'Meetnet Zoetwatervis' 2009. Rapport van het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek, INBO.R.2010.42, Groenendaal.

Gerlinde Van Thuyne, gerlinde.vanthuyne@inbo.be

Jan Breine, jan.breine@inbo.be

Voormalig IBW-directeur, ir. Victor Steenackers, overleden

Op vrijdag 27 augustus overleed Victor Steenackers op 82-jarige leeftijd in het Onze-Lieve-Vrouweziekenhuis in Aalst. Hij was tot zijn pensionering in 1993 directeur van het Instituut voor Bosbouw en Wildbeheer (nu deel van het INBO).

Hij begon zijn loopbaan in 1954 aan het private Instituut voor Populierenteelt van de Union Allumettièrre (Swedish Match) te Geraardsbergen met als opdracht snelgroeïende en ziekteresistente populieren te ontwikkelen voor de luciferindustrie.

Zijn kruisings- en veredelingswerk resulteerde in 1970 in het op de markt brengen van 13 nieuwe populierenvariëteiten, de 'UNAL-klonen'. Ook de populieren die het INBO de laatste jaren commercialiseerde zijn nog het resultaat van zijn kruisingswerk.

Toen Swedish Match besliste om het populierenonderzoek af te stoten, zorgde hij ervoor dat het toen federale Ministerie van Landbouw in 1976 het onderzoek overnam als Rijksstation voor Populierenteelt. In 1990 werd dat dan het Vlaamse Instituut voor Bosbouw en Wildbeheer.

Vanaf 1976 kon ir. Steenackers het veredelingsonderzoek uitbreiden naar andere boomsoorten zoals wilg, els en boskers. Hij benadrukte steeds

het belang van uitgebreide genenbanken, waarvan het INBO een van de rijkste voor populier bezit. Ook had hij bijzondere aandacht voor autochtoon materiaal, zo bracht hij begin jaren 1960 de laatste Belgische relictten van de Europese zwarte populier samen in de genenbank. De door hem opgebouwde genenbanken vormen nog steeds de basis van het selectie- en verdelingsonderzoek van het INBO.

De heer Steenackers werd wereldwijd ook erkend als autoriteit in zijn vakgebied, wat leidde tot zijn verkiezing tot voorzitter van de internationale populierencommissie van de FAO. Hij wist ook samenwerkingsverbanden uit te bouwen met niet alleen Europese maar ook met Amerikaanse en Canadese onderzoeksinstituten. Eind jaren 1980 werd hij door de FAO als expert gevraagd om in Binnen-Mongolië (China) een verdelingsprogramma voor populier op te bouwen om door bebouwing de verwoestijning tegen te houden.

Het mag duidelijk zijn dat ir. Victor Steenackers het Vlaamse veredelingsonderzoek op de wereldkaart gezet heeft.

De directie en het personeel wensen de familie veel sterkte toe bij het verlies van zo'n verdienstelijk man.

Jos Van Slycken , jos.vanslycken@inbo.be

Het realiseren van de Natura 2000-gebieden in Europa Samenwerken en nog eens samenwerken

In heel veel landen bepaalt Europese regelgeving in hoge mate het natuurbeleid. Zo stellen de Vogel- en de Habitatrichtlijn onder andere welke soorten en habitattypen beschermd moeten worden. Alhoewel de doelen duidelijk centraal gedefinieerd zijn, kunnen de middelen of instrumenten die men wil gebruiken, door de individuele landen zelf gekozen worden.

Omdat het Directoraat-Generaal Milieu van de Europese Commissie geïnteresseerd is in de manier waarop de lidstaten hierbij te werk gaan en de voortgang die gemaakt wordt, heeft ze drie ALTER-Net instituten, namelijk het Centre for Ecology and Hydrology (CEH), Alterra en het INBO onderzoek laten doen naar de implementatie van Natura 2000. Drie rapporten over dit onderzoek zijn nu beschikbaar.

Twee ervan handelen over de manier waarop het beheer voorbereid en georganiseerd wordt; in het derde is een website voor uitwisseling van ervaringen met beheer uitgewerkt en wordt er bekeken hoe de uitreiking van een jaarlijkse 'Natura 2000 partner of the year' georganiseerd kan worden. De inhoud van beheerplannen, de manier waarop ze opgemaakt worden, wie er allemaal bij betrokken wordt, hun geldigheidsduur, de

instrumenten die voor dat beheer ingezet kunnen worden en wie het beheer zal uitvoeren, verschillen sterk tussen de landen.

Niet zelden blijkt dat het noodzakelijke beheer van die grote oppervlakte Natura 2000-gebieden de capaciteit van klassieke natuurbeheerders te boven gaat en dat er naar nieuwe (samenwerkings)vormen gezocht moet worden. Dat is het onderwerp van het tweede rapport waarin nagegaan wordt hoe men tot geïntegreerd beheer van Natura 2000-gebieden kan komen. De redenen voor geïntegreerd beheer zijn verscheiden en hebben soms te maken met de complexiteit van de ecosystemen zelf, maar evengoed met het vermijden van sociale conflicten, het erkennen van de belangen van onder andere eigenaars en grondgebruikers of het werkelijk nastreven van meerdere, gelijkwaardige doelen in een Natura 2000-gebied. Met verschillende voorbeelden van 'best practice' wordt geïllustreerd hoe geïntegreerd beheer geen utopie hoeft te zijn.

De drie rapporten zijn te vinden op www.inbo.be/publicaties.

Geert De Blust , geert.deblust@inbo.be

Vlaanderen in kaart gebracht BWK versie 2 beschikbaar

Al sinds 1997 werkt men in het INBO aan de actualisatie van de Biologische Waarderingskaart. Versie 2 is nu voor heel Vlaanderen beschikbaar.

De vernieuwde Biologische Waarderingskaart (BWK) versie 2 is een inventarisatie en evaluatie van het hele Vlaamse en Brusselse grondgebied. De inventaris omvat de bodembedekking (bebouwing, grasland, bos, ...) en de aanwezige vegetatie (natte heide, dotterbloemhooiland, elzenbroekbos, ...). Ook wordt aandacht besteed aan kleine landschapselementen (drinkpoelen, bomenrijen, hagen, ...). Een inkleuring in groentinten geeft de biologische waarde van het milieu weer. Een ervaren gebruiker kan als het ware het landschap lezen en in een oogopslag het 'groene' karakter van een bepaald gebied afleiden.

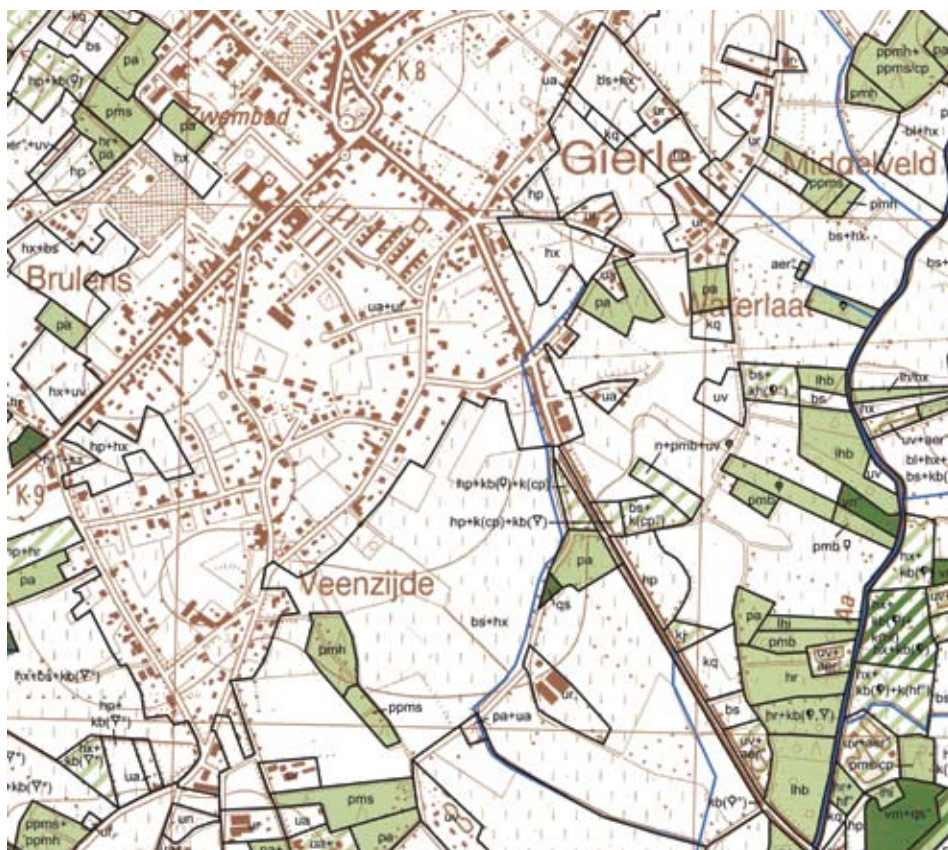
Aan de publicatie ging een lang proces vooraf waarin vooral de inventarisatie op het terrein tijdrovend was. Nochtans is het systeem zeer eenvoudig. Een tiental medewerkers van het INBO doorkruiste heel Vlaanderen. Ter plaatse noteerden ze de bodembedekking en de vegetatie aan de hand van vooraf vastgelegde codes. Het eindresultaat is een kaart die heel Vlaanderen anno 1997-2008 weergeeft.

Vlaanderen is een van de weinige Europese regio's die een dergelijke, gedetailleerde situering en typering heeft van de bodembedekking en de biotopen. Het spreekt voor zich dat zo een kaart van nut is voor iedereen geïnteresseerd in natuurbehoud of ruimtelijke planning. De BWK laat toe om de beleidsevaluatie (bv. Natuurrapport), de beleidsplanning en -uitvoering (bv. afbakening van het Vlaamse Ecologisch Netwerk) op Vlaams niveau mee gestalte te geven. Ook voor het uitvoeren van Europese verplichtingen (bv. Natura 2000) is de BWK van belang.

De kaarten zijn online raadpleegbaar:
<http://geo-vlaanderen.agiv.be/geo-vlaanderen/bwk>

Meer informatie vind je in het rapport 'Biologische Waarderingskaart, versie 2.2' (INBO.R.2010.36) en op www.inbo.be/bwk.

Steven De Saeger, steven.desaeger@inbo.be

Informatiecentrum INBO beter toegankelijk door vernieuwde website

Sinds de reorganisatie heeft het INBO een Informatiecentrum (inclusief de bibliotheek). Deze schat aan informatie is nu nog beter te raadplegen via www.inbo.be/publicaties en informatiecentrum.inbo.be.

Je kan in het Informatiecentrum de volledige INBO-publicaties raadplegen. Via het Open Natuur Archief bieden wij ook de volledige wetenschappelijke publicaties aan waaraan minstens een INBO-auteur heeft meegewerkt. Deze institutionele opslagplaats is opgebouwd volgens de principes van het Open Archives Initiative (OAI). Naast de INBO-publicaties kan je ook de bibliotheekcatalogus (boeken, rapporten, tijdschriften) raadplegen. Die catalogus werd opgezet aan de hand van het door het Vlaams Instituut voor de Zee (VLIZ) ontwikkelde informatiesysteem IMIS. Via IMIS stellen we nu ook extra informatie ter beschikking over:

- personen: INBO-medewerkers (inclusief contactgegevens, gerelateerde projecten, publicaties, datasets, ...)
- instituten: detailinformatie over aanverwante instellingen
- kaarten: topografische kaarten, orthofoto plannen, ...
- datasets: verzamelingen van INBO-data bestanden, verzameld in het kader van een lopende inventarisatie-actie

Op de hoofdpagina vind je in de rechterkolom verschillende rubrieken die toelaten specifieke types van INBO-publicaties op te sporen, ingedeeld in A1-, A2- en A3-publicaties en gerangschikt per jaar van uitgave en volgens de eerste auteur.

De knoppen 'Zoeken in INBO-publicaties' en 'Open Natuur Archief' leiden je naar de zoekinterface waar je publicaties kunt opsporen.

Bart Goossens, bart.goossens@inbo.be

INBO poster wint prijs in Letland

De INBO-poster 'Biodiversity & Sustainability in Flanders: an indicator-based assessment' heeft de prijs voor de beste poster gewonnen tijdens een congres over 'Harmonizing Sustainability with Nature Protection' in Valmiera, Letland op 19 en 20 augustus. De poster geeft een synthese van 13 SEBI-indicatoren. SEBI staat voor Streamlining European Biodiversity Indicators: aan de hand van 26 indicatoren evalueert men in heel Europa op dezelfde manier de toestand van de natuur en de voortgang van het beleid. Gegevens voor Vlaanderen kan je vinden in de publicatie 'Natuur-indicatoren 2010' van het INBO of op www.natuurindicatoren.be.

*In- of uitschrijven op deze
nieuwsbrief kan via een
seintje naar:
INBO nieuwsbrief
Kliniekstraat 25, 1070 Brussel
T. 02 525 02 00 – F. 02 525 03 00
nieuwsbrief@inbo.be*

INBO-studiedag 18 november Genetica in natuurbeleid en –beheer

Genetische variatie is het meest basale onderdeel van de biodiversiteit. Toch wordt er nog relatief weinig aandacht aan besteed in het Vlaamse en Europese natuurbeleid en –beheer. Om de noodzaak van genetische kennis en dus onderzoek voor natuurbeleid- en beheer aan te tonen, organiseert het INBO daaromtrent een studiedag. Deze vormt een drieluik met een reeks genetisch georiënteerde artikels in *Natuur.focus* (september 2010 – maart 2011) en een themanummer van *De Levende Natuur* (maart 2011).

De studiedag is opgebouwd rond een aantal thema's die belangrijk zijn voor natuurbeleid en –beheer en waarbij genetisch onderzoek een essentiële rol speelt. Belangrijke thema's die aan bod komen zijn onder andere habitatfragmentatie, herintroductie, exoten en adaptatie. Eminente wetenschappers uit Vlaanderen en Nederland komen de thema's toelichten, geven praktische voorbeelden en beantwoorden vragen.

Het doelpubliek is, naast studenten en wetenschappers, vooral natuurbeheerders en eindgebruikers afkomstig uit ngo's, overheidsinstellingen en adviesbureaus.

De studiedag heeft plaats in het Consciencegebouw in Brussel op 18 november 2010 en is gratis, maar registratie is verplicht. Inschrijven doe je door je contactgegevens door te sturen naar tessa.vansanten@inbo.be vóór 31 oktober 2010.

Voor meer info surf naar www.inbo.be of contacteer peter.breyne@inbo.be.

Peter Breyne, peter.breyne@inbo.be

